

INSPIRASJONEN: Hagen ved Tofukuji-tempelet i sørøst Kyoto er verdens fineste zen-hage ifølge den japanfrelste anleggsgartneren Åsmund Bergwitz.

Japansk hagelykke

Zen-hager er utformet for å gi opplevelser som renser hodet. Anleggsgartner Åsmund Bergwitz (49) har hentet hagekunsten hjem til Norge.

TEKST: KAIA ERIKSEN FOTO: JANNE MØLLER-HANSEN OG CORBIS

Første gang Åsmund kom inn i en japansk hage, ble han ikke overbegeistret. Han hadde flydd til den andre siden av jordkloden for å få inspirasjon. Til Kyoto i Japan. For å vandre i en av verdens mest kjente japanske hager, årlig besøkt av over 10 millioner mennesker.

– Det var ikke en wow-følelse, nei. Jeg så bare grus og stein og mose. Hagen er ikke så veldig stor heller. «Hva er dette for noe?», tenkte jeg.

Men så kom entusiasmen og interessen sigende.

– Det var som å lære å like sushi. Det er ikke en voldsom opplevelse i starten. Men så spiser du det flere ganger, og oppdager de små variasjonene i konsistens og smak. Plutselig er du helt frelst. Det ble i hvert fall jeg, med hagene.

Åsmund var nyutdannet anleggsgartner, men syntes noe manglet. Det korte japanoppholdet ble langt. Han ble værende et helt år.

– Det ble etter hvert en seriøs studiereise. Jeg besøkte nesten alle de viktigste hagene i Japan. Satt i dem, fotograferte dem, skrev om dem.

Åsmund skjønte at han ville gjøre noe mer enn bare å jobbe med tradisjonelle, norske hager.

– I norske hager er det en hekk. Det er en plen. Det er et bed og en innkjørsel. Er det noe mer enn det? Dekor i form av blomstrende stauder? Og en flaggstang kanskje? Tuia? Nå er jeg sarkastisk, men sånn følte jeg det. Estetikken ble ikke lagt vekt på.

DET VAR IKKE DET NORSKE han var lei av. Han ville bare se det i en annen form. 15. mai i år åpnet den japanske hagen han har laget for Drammen Museum. Her har han fått til nettopp den nye formen på det norske, synes han.

– Det er en elv som renner, sier Åsmund og peker inn i hagen.

Et messingskilt med svart skrift utdypet hva han mener.

«Vennligst ikke gå ut på grusen. I den japanske hagen er grusen et bilde på vann. Rillene rundt øyene og oddene symboliserer bølgene når havet slår mot land. Hjelp oss å holde dette i stand ved ikke å gå på vannet. Mosen symboliserer skogkledde åser, og er derfor ikke til å gå på.»

Åsmunds zenhage er gjerdet inn på japansk vis. Men inneholder også norsk furu, norsk blålilla iris, bregner og mose.

– Bruk det norske. Tenk på norsk fjellheim, for eksempel. Skyggene som faller i snoen, i søkkene, i skar. Bekker nedover fjellsider. Hvordan det raser. Store steiner nederst, mindre steiner gradert oppover. Det er sånne detaljer i norsk natur jeg mener vi skal bruke i hagene. Vi skal bare begrense plenene. Så er jeg fornøyd.

Det japanske innslaget er en lønn. Modersorten. Den som brukes i hagene i Kyoto og blir ildrod når hosten setter inn for alvor.

– Den er mer hardfør enn de som selges på hagesentrene her. Jeg skjønner ikke hvorfor denne ikke er mer utbredt i Norge.

GRUSEN, ELLER VANNET, flyter tvers gjennom hagen.

– Det har en relasjon til horisonten og det som skjer videre bak. En sammenhengende flyt, har jeg tenkt. Jeg håper folk ser det. Det er mange sånne detaljer jeg er opptatt av. Hagen skal illudere naturen.

Det er også viktig at arkitekturen og hagen harmonerer. I tillegg skal det være en relasjon mellom de besøkte og det de ser, forklarer Åsmund.

Når Åsmund planlegger en japansk hage, tenker han smått. Minimalistisk. Luftig.

– Det er veldig viktig at man ikke overmøblerer. En japansk hage er sart. Det er fort gjort å slå i hjel hele komposisjonen. Hvis man drar det for langt, dor hagen. Det blir for forutsigbart. Estetikken må være balansert og dempet. Med andre type hager tenker man ofte at masse farger er fint. Man etterstreber det. Her er det minst like mye form som gjelder.

En av de største fordelene med en japansk hage er at de er like fine hele året, mener Åsmund.

– Jeg jobber mye med sno. Den rene, hvite flaten som gjør at alt trer tydelig frem. Det blir is på dammen. Det legger seg en hatt med sno på en stein. Noen hvite korn renner nedover steinsiden. ➔

MEDITATIVT HAGEARBEID: I den japanske hagen ved Drammen Museum er det museumsdirektør Åsmund Thorkildsen som står for raking av grusen.

BLI LYS: Japansk lykt var en selvfølge da planene for drammensernes zen-hage tok form på tegnebrettet.

FRISTED: På denne benken kan du sitte og finne sinnsro ved å speide ut i det japanske landskapet i Drammen.

NY GIV: Anleggsgartner Åsmund Bergwitz var lei av grønne plener og flaggstenger. Japanske hager med norsk vri ble løsningen.

Det er et klart behov for zen-hager i dagens samfunn. Spesielt i byene.

ÅSMUND BERGWITZ

VERDENS FINESTE ZEN-HAGER

►► **STEIN-ZEN-HAGEN** ved tempelet Ryoan-ji i Kyoto, er en av verdens mest berømte japanske hager. Tempelet står på UNESCOs verdensarvliste. Hagen ble grunnlagt i 1450 av Hosokawa Katsumoto og består av femten steiner dandert på en 248 kvadratmeter stor matte av grus. Det er ingen trær eller planter i hagen. En zen-hage av denne typen kalles en «Karesansui»-hage.

►► **KENROKU-EN** er en gammel, privat japansk hage. Den ligger i byen Kanazawa. Arbeidet med hagen varte fra 1620 til 1840. I dens spede barndom kom mektige keisere på banketter i hagen for å finne sinnsro, se på månen og beundre valnøttrærne. I dag er den åpen for alle hele året. Hagen er spesielt kjent for å være vakker i alle årstider. I 1632 kom hagens kanal på plass. Senere ble det også laget fossefall. I 1925 ble det bygget et tehus. Her er det mulig å delta på klassiske, japanske teseremonier fortsatt.

►► **HAGEN VED TOFUKUJI**-zen-tempelet i sørøst Kyoto er spesielt kjent for høstfargene sine. Det mest populære stedet i hagen er Tsutenkyo broen. Her blir det ekstremt trangt når høstfargene er på sitt sterkeste (som regel i midten av november).

➔ Denne hagen er så vakker når månen er oppe. Det kan bli fantastiske skygevirkninger på snøen. Alt er renere og tydeligere om vinteren.

HVA MED LØVET som faller ned fra trærne på utsiden av hagen? Var det en del av planen?

– Løv skal falle ned på mosen som det heter, svarer Åsmund og ler litt.

Ingenting er tilfeldig, men han er ikke altfor opptatt av regler.

– Det er litt som med kunst. Du lærer deg noen basics. Så slipper du det du har lært. Jeg er ikke med på at det skal være sånn eller sånn. Det er en million aspekter du kan jobbe med. Du må klare å få elementene til å spille sammen.

En zenhage skal ikke bare være pen.

– Det meditative er helt klart viktig. Det skal være en balanse. De som ser hagen skal oppleve ro, men den skal også være spennende. En stein kan for eksempel se ut som et gammelt skip som har strandet på en øy en gang for 300 år siden og ble forsteinet. Når en hage trigger tankene dine inn i sånne baner, da kan du oppleve det meditative. Det ultimate er at hodet ditt tømmes, til slutt. Det er «zen».

Opplvde du den zen-tilstanden da du var i Japan?

– Nei, jeg ble så gira. Helt oppslukt. Det var så mye inspirasjon. Noen blander inn religiøse tanker i opplevelsene av hager. Det er ikke meg i det hele tatt.

Men han har fått noen åpenbaringer. Blant annet da

han satt på gulvet høyt oppe i en boligblokk i Tokyo og så ut på en japansk balkong-hage.

– Den var halvannen ganger to meter. Jeg satt der sammen med han som hadde laget hagen og så ut på landskapet han hadde klart å skape. Jeg så helt tydelig horisontlinjen og havet. Det var veldig inspirerende. Proporsjonene var helt riktige.

DE JAPANSKE ZEN-HAGENE oppsto som en reaksjon på et turbulent samfunn i Japan på 800-tallet, da samuraiene kriget om makt og landområder.

– Sivilbefolkningen var under enormt press. Zen-hagen var en reaksjon på det. En motkraft mot uroen. Det er rørende å tenke på. Min hageguru Shunmyo Masuno lever i dag og er 18. generasjons zen-munk. Han lager japanske hager for å utvikle og realisere seg selv. Hvis du vil finne en balanse i livet kan zen-hager være et verktøy.

Åsmund er opptatt av zenhagens plass i den moderne verden.

– Det er et klart behov for zen-hager i dagens samfunn. Spesielt i byene. Små oaser hvor du kan få ned stressnivået. I denne hagen vil jeg at folk skal sette seg ned, puste med magen, ta seg fem minutter. Se på den furuen der med grenen som treffer den steinen. Se på den bittelille flekken med mose på en stein uti vannet der. Småting som det. Det ønsker jeg. ●

vghelg@vg.no